

LEKSIKON

Sklad obratnih sredstev gospodarskih organizacij

Sklad obratnih sredstev gospodarskih organizacij je družbeni sklad, ki ima namenski značaj. Upravlja ga delovni kolektiv in organizacije po pravilih, ki so določena s predpisi in družbenim planom.

Gospodarske organizacije formirajo posebni sklad obratnih sredstev od lani. Pred to bistveno spremembo v pravnem režimu obratnih sredstev si je bilo mogoče zagotoviti obratna sredstva z bančnim kreditom. Kakor smo povedali, se ta sredstva sedaj formirajo kot poseben sklad iz dobička ali dohodka gospodarske organizacije ali iz dotacije. Zanje plačuje gospodarska organizacija skupnosti stalni prispevek. Prejšnja dopolnilna sredstva si zagotavlja s kratkoročnimi krediti pri banki. Ta sprememba pomeni neko približevanje ali izenačevanje osnovnih in obratnih sredstev. Tako prva kakor druga formirajo posebna sklada, ki ju dobi gospodarska organizacija ali delovni kolektiv v upravljanje in zanje plačuje poseben prispevek.

Način oblikovanja sklada

Sklad obratnih sredstev gospodarske organizacije je mogoče formirati na več načinov. Lahko ga formiramo iz dobička ali dohodka (pri organizacijah, ki ne odvajajo dobička), nadalje iz dotacij političnoteritorialne enote ali druge gospodarske, družbene ali združne organizacije. Posojilo za obratna sredstva, ki so potrebna za redno poslovanje gospodarske organizacije, je mogoče najeti hkrati s posojilom za osnovna sredstva ob najetju investicijskega posojila. Ta način se navadno uporablja pri podjetjih, ki šele nastajajo, in to tako, da se pri najetju posojila določijo okviri in pogoji posojila za obratna sredstva, medtem ko se končna višina ugotavlja ob izročitvi objekta v obratovanje. Hkrati s prošnjo za posojilo je treba predložiti dokaz, da se z zneskom

obratnih sredstev, za katerega se prosi, zagotavlja redno poslovanje gospodarske organizacije. Ko si gospodarska organizacija zagotovi z investicijskim posojilom obratna sredstva, se sklad obratnih sredstev povečuje za znesek odplačila tega posojila. To dejansko pomeni, da se vnaša investicijsko posojilo za obratna sredstva v sklad obratnih sredstev samo s tolikšnim delom, kolikor ga odplačamo. Tako je položaj gospodarske organizacije olajšan. Ker gospodarska organizacija že plača obresti za investicijsko posojilo, se tako izogne, da bi hkrati za isti znesek plačala tudi stalni prispevek skupnosti v obliki obresti na sklad obratnih sredstev.

Ker je večina gospodarskih podjetij v trenutku uveljavljanja predpisov o formiranju sklada obratnih sredstev že redno poslovala, je bilo s predpisi določeno, da dobijo te organizacije kakor tudi tiste, ki so v poskusnem obratovanju, začetni znesek sklada obratnih sredstev od skupnosti, ki jim ga izroči v upravljanje s posebnim aktom okrajni ljudski odbor. Način določitve višine zneska odredi zvezni izvršni svet, ki lahko določi, da dobijo nekatere kategorije gospodarskih organizacij samo določeni odstotek začetnega sklada obratnih sredstev, ki bi jim pripadal, ali da se izročitev začetnega sklada odgodi.

Zadruge in združne poslovne zveze, ki so že poslovale v trenutku uveljavljanja predpisov o skladu obratnih sredstev, so si morale zagotoviti obratna sredstva za redni obseg poslovanja s posojilom, katerega odplačila vnašajo v sklad.

Uporabljanje sklada

V razliko od osnovnih sredstev se obratna sredstva v proizvodnem procesu potrošijo naenkrat, to je spremenijo obliko. V proizvodnji se obračajo, vlagajo kot denar, prevzemajo obliko blaga, da bi se

ob koncu vrnila kot denar, tako da jih lahko gospodarska organizacija vplaga v različne imovinske vrednosti. Lahko jih uporablja za zaloge surovin, materiala, embalaže, drobnega inventarja, polizdelkov, lahko jih vloži v tekočo proizvodnjo in končne izdelke, a lahko so naložena tudi v terjatve do drugih gospodarskih organizacij in oseb za prodano blago ali uslugo ali v vrednostne papirje, lahko pa ležijo tudi kot gotovina.

Kakor vidimo, služijo navedeni nameni za opravljanje proizvodnega in poslovnega procesa ali pa pomenijo zagotovitev likvidnih sredstev za izplačila med poslovanjem. Zato teh sredstev ni mogoče uporabljati v druge namene. Predpisi posebno prepevujejo uporabljanje teh sredstev za nakup osnovnih sredstev in za odpis poslovnih izgub. Če presega znesek teh sredstev potrebe organizacije, je mogoče presežek vložiti v rezervni sklad, od koder jih ni mogoče več vrniti.

Pravice in dolžnosti gospodarskih organizacij

Sklada obratnih sredstev, ki je bil enkrat izročen gospodarski organizaciji v upravljanje, ni mogoče niti začasno niti trajno odvzeti ali zmanjšati z upravnim aktom. Gospodarska organizacija odgovarja družbeni skupnosti za nominalno vrednost sklada in je dolžna vsako zmanjšanje nadomestiti na breme sredstev, s katerimi samostojno razpolaga. Finančni organi nadzirajo namensko uporabljanje teh sredstev.

Na znesek sklada obratnih sredstev se plačajo obresti kot prispevek družbeni skupnosti, njihovo višino pa odreja zvezni družbeni plan. Obračunavamo se tako in v rokih kakor obresti na osnovna sredstva, medtem ko se vplačujejo v družbene sklade, v katere se plačujejo tudi obresti na osnovna sredstva. Za tiste gospodarske organizacije, ki ne plačajo obresti na osnovna sredstva odredi zvezni državni sekretar za finance, v kateri družbeni investicijski sklad bodo vplačevala obresti. Obresti na znesek sredstev sklada, ki so nastala iz sredstev za samostojno razpolaganje, se vplačujejo v korist sklada obratnih sredstev gospodarske organizacije.

V. J.

P o k n j i g a h i n č a s o p i s i h

»Osnutek zakona o razdelitvi skupnega dohodka gospodarskih organizacij z obrazložitvijo«

Te dni je bila dotiskana brošura »Naert zakona o raspodeli ukupnog prihoda privrednih organizacija — sa obrazloženjem«. Izdala jo je časopisna ustanova »Službeni list FLRJ«. Kakor je povedano v uvodu, se v tem osnutku »podajajo načela delitve dohodka gospodarskih organizacij in dajejo okviri ter osnovne norme sistema nagrajevanja v gospodarstvu. Obrazložitev vsebuje gospodarska načela, na katerih stoji osnutek zakona in v zvezi z njimi potrebna pojasnila. Hkrati s elaboratom so objavljene tabele sedanjih gospodarskih in finančnih odnosov gospodarskih organizacij.

Osnutek zakona in priložene tabele bodo koristno služile vsem zainteresiranim v javni diskusiji ob tem zakonu, ki se bo zaključila 15. oktobra.

Brošura je že v prodaji in jo je mogoče dobiti za ceno 260 din.

»Naša stvarnost«

Septembrska številka »Naše stvarnosti«, časopisa za družbena vprašanja, objavlja članek dr. Vladimira Stipetića: »Proizvodna politika v jugoslovanskem kmetijstvu«. Da bi proučil potrebno strukturo kmetijske proizvodnje v prihodnosti, seznanja pisec članka bralce s sedanjo strukturo kmetijske proizvodnje, s težnjami, ki se kažejo, in s stopnjo, na kateri smo. Ocenjujoč poveljno gibanje v strukturi kmetijske proizvodnje v celoti, ponudja avtor, da kaže pozitivne rezultate tako s stališča proizvodnje kakor tudi s stališča tržišča s kmetijskimi pridelki. To dejstvo potrjuje z analizo težnjav v spreminjanju strukture naše prehrane. Dr. Stipetić je mnenja, da je treba iskati rešitve problema plačilnega primanjkljaja v trgovinski in plačilni bilanci predvsem v povečanju kmetijske proizvodnje. Na koncu članka opozarja avtor na to, da bi bilo treba proizvodno politiko obdelati za vsako naše področje ali rajon.

»Naša stvarnost« objavlja še članek Strašimirja Popovića »Investicije in gospodarski razvoj«, Rajka Rajića »Samofinansiranje v komunah«, Ilije Stanojića »Delavsko participiranje pri upravljanju podjetja«. Razen tega objavlja »Naša stvarnost« »Komentarje«, »Kritike in prikaze« s področja filozofije gospodarstva, politike in zgodovine, rubriko »Mednarodni pregledi«, ob koncu pa bibliografijo. Strani ima 117. Stane 80 din.

Sesti plenum Zveznega odbora SZDLJ«

V založbi »Casopisno založniško podjetje 'Kultura'« je izšel četrti zvezek v seriji »Politične dokumentacije«. Ta zvezek prinaša referat Petra Stambolića »Vollve v ljudske odbore občin in okrajev« ter razglas Socialistične zveze v zvezi z volitvami. Zvezek je mogoče dobiti v vseh knjigarnah in stane 50 din.

»Zgodovinski kongres delavskih svetov«

Z uvodom Djure Salaja, predsednika centralnega sveta ZSJ

Casopisno založniško podjetje »Privredni pregledi« je izdalo knjigo »Zgodovinski kongres delavskih svetov«. Knjiga je prva edicija o kongresu delavskih svetov Jugoslavije, ki zanimivo in poglobljeno opisuje delo tega pomembnega zbora neposrednih proizvajalcev. To publikacijo so pripravili beograjski novinarji Dragan Marković, Jovan Rajičević in Djuro Djurašević. Urednik je bil Ašer Deleon, član predsedstva centralnega sveta ZSJ.

»Prepričan sem, prvi med drugim Djuro Salaj v uvodu knjige, da se bodo delavski sveti spodbudili s kongresnim gradivom temeljito — celo temeljiteje in bolj kritično kakor na kongresu in pred kongresom — lotili analize svojega lastnega dela, odkrivanja lastnih možnosti in notranjih rezerv, prenašanja najboljših tujih izkušenj in prenašanja vsega pozitivnega, kar je bilo pridobljeno v drugih delovnih kolektivih.«